

Exam. Code : 214801

Subject Code : 5754

M.A. Music (Instrumental) 1st Semester

THEORETICAL SURVEY OF INDIAN MUSIC

Paper-I

Time Allowed—3 Hours]

[Maximum Marks—100

Note :— Attempt any **five** questions. All questions carry equal (20) marks. First question having 20 objective type questions, is compulsory.

1. (i) What is Jamjama ?
- (ii) What is Jhalla ?
- (iii) What is Ghana Vadya ?
- (iv) What is Jaffarkhani ?
- (v) What is Ferozkhani ?
- (vi) What is Adhav-Darshak Swar ?
- (vii) What is Sushir Vadya ?
- (viii) What is Soot ?
- (ix) What is Tat Vadya ?

- (x) What is Nada ?
- (xi) What is Swar ?
- (xii) What is Vrind-Vadan ?
- (xiii) What is Jod Alaap ?
- (xiv) What is Tantrakaari ?
- (xv) What is Gayaki Ang ?
- (xvi) Define Fine Art in one sentence.
- (xvii) What is Folk Music ?
- (xviii) What is Jawa ?
- (xix) What is Dakshini Sangeet ?
- (xx) What is Tirobhav ? 20
2. Illustrate Avirbhav – Tirobhav with examples from the ragas of your syllabus. 20
3. What do you know about the importance of Sur-Samvad in Sitar tuning ? 20
4. What is Sahayak Nada ? Give the details of Sahayak Nada emerging from Mander Panoram. 20
5. What do you know about classification of music instruments of Hindustani music tradition ? 20

6. Illustrate the comparison the Bhatkhande and Vishnu Digamber notation system with special reference to ornamentation of Swaras. 20
7. What is the importance of Indian music instruments in Classical Dance presentation ? 20
8. How Music and Human Psychology are related to each other ? 20

(Punjabi Version)

ਨੋਟ : ਕੋਈ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅੰਕ ਸਮਾਨ (20) ਹਨ। ਪਹਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ 20 ਛੋਟੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ, ਜੋ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ।

1. (i) ਜਮਜਮਾ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
(ii) ਝਾਲਾ ਕੀ ਹੈ ?
(iii) ਘਣ ਵਾਦਯ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
(iv) ਜਫਰਖ਼ਾਨੀ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ?
(v) ਫਿਰੋਜ਼ਖ਼ਾਨੀ ਕੀ ਹੈ ?
(vi) ਅਦਵ-ਦਰਸ਼ਕ ਸੁਰ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ?
(vii) ਸੁਸ਼ਿਰ ਵਾਦਯ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?

- (viii) ਸੂਤ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ?
- (ix) ਤੱਤ ਵਾਦਯ ਕਿਹੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ?
- (x) ਨਾਦ ਕੀ ਹੈ ?
- (xi) ਸੁਰ ਕੀ ਹੈ ?
- (xii) ਵਰਿੰਦ-ਵਾਦਨ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ?
- (xiii) ਜੋੜ ਆਲਾਪ ਕੀ ਹੈ ?
- (xiv) ਤੰਤ੍ਰਕਾਰੀ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ?
- (xv) ਗਾਇਕੀ ਅੰਗ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
- (xvi) ਇਕ ਸਤਰ ਵਿੱਚ ਫਾਈਨ ਆਰਟ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ।
- (xvii) ਲੋਕ ਸੰਗੀਤ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
- (xviii) ਜਵਾ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ?
- (xix) ਦਖਣੀ ਸੰਗੀਤ ਕੀ ਹੈ ?
- (xx) ਤਿਰੋਭਾਵ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? 20
2. ਆਪਣੇ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦੇ ਰਾਗਾਂ 'ਚੋਂ ਉਦਾਹਰਣ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਅਭਿਰਭਾਵ-ਤਿਰੋਭਾਵ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰੋ। 20
3. ਸਿਤਾਰ ਦੀ ਟਿਊਨਿੰਗ ਵਿੱਚ ਸੁਰ ਸੰਵਾਦ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 20
4. ਸਹਾਇਕ ਨਾਦ ਕੀ ਹਨ ? ਮੰਦਰ ਪੰਚਮ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਹਾਇਕ ਨਾਦਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 20

5. ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸਾਜ਼ ਵਰਗੀਕਰਨ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। 20
6. ਸੁਰ ਅਲੰਕਰਣ ਲਈ ਭਾਤਖੰਡੇ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਣੂ ਦਿਗੰਬਰ ਪਲੁਸਕਰ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਚਾਰਿਤ ਸੁਰਲਿਪੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਨ ? ਤੁਲਣਾਤਮਿਕ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 20
7. ਨ੍ਰਿਤ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਸੰਗੀਤ ਪਰੰਪਰਾ ਦੇ ਸਾਜ਼ਾਂ ਦਾ ਕੀ ਮਹੱਤਵ ਹੈ ? 20
8. ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਆਪਸੀ ਸੰਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ? 20

(Hindi Version)

ਨੋਟ :— ਕੋਈ ਚਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਸਭੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅੰਕ ਸਮਾਨ (20) ਹਨ। ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 20 ਵਸਤੂਨਿਠ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਅਨਿਵਾਰਯ ਹਨ।

1. (i) ਜਮਜਮਾ ਕਿਆ ਹੈ ?
- (ii) ਝਾਲਾ ਕਿਆ ਹੈ ?
- (iii) ਘਨ ਵਾਦਯ ਕਿਆ ਹੈ ?
- (iv) ਜਫ਼ਰਖਾਨੀ ਕਿਆ ਹੈ ?
- (v) ਫਿਰੋਜਖਾਨੀ ਕਿਆ ਹੈ ?
- (vi) ਅਛਵਦਫ਼ਕ ਕਿਆ ਹੈ ?
- (vii) ਸੁਫ਼ੀਰ ਵਾਦਯ ਕਿਆ ਹੈ ?
- (viii) ਸੂਤ ਕਿਆ ਹੈ ?

- (ix) तत वाद्य क्या है ?
- (x) नाद क्या है ?
- (xi) स्वर क्या है ?
- (xii) वृन्द-वादन क्या है ?
- (xiii) जोड़ आलाप क्या है ?
- (xiv) तंत्रकारी क्या है ?
- (xv) गायकी अंग क्या है ?
- (xvi) एक वाक्य में ललित कला को परिभाषित करें।
- (xvii) लोक संगीत क्या है ?
- (xviii) जवा क्या है ?
- (xix) दक्षिणी संगीत क्या है ?
- (xx) तिरोभाव क्या है ? 20
2. अपने पाठ्यक्रम के रागों में से उदाहरण के साथ, अर्विभाव - तिरोभाव को स्पष्ट करें। 20
3. सितार ट्यूनिंग में सुर-संवाद के महत्व के बारे में आप क्या जानते हैं ? 20
4. सहायक नाद क्या है ? मंदर पंचम से उदय हो रहे सहायक नाद का विवरण दो। 20

5. हिंदुस्तानी संगीत परंपराओं के संगीत वादों के वर्गीकरण के बारे में आप क्या जानते हैं ? 20
6. स्वरों के अलंकरण के विशेष संदर्भ के साथ भातखंडे और विष्णु दिगंबर संकेतन प्रणाली की तुलना स्पष्ट करें। 20
7. शास्त्रीय नृत्य प्रस्तुति में भारतीय संगीत के उपकरणों का क्या महत्व है ? 20
8. संगीत और मानव मनोविज्ञान एक दूसरे से कैसे संबंधित हैं ? 20